

„Ami soron van: lebírhatatlan.”

Az Álom hava csütörtöktől a Puskinban

Ezer esztendő távolából, hátán kis batyuval kilából a messzeségből három ember. Szegényen, elgyötörten, tele kétellyel és reménnyel. Előttük jár, sokáig észrevétlenül, az erkölcs tudója, a film egyik legerősebb üzenetének hordozója: holt élő temetetlen nem maradhat. Elgondolkodtató, ám korántsem elringató filmet alkotott **Bicskei Zoltán**. Nem a helyszínnek választott táj horizontjának változatlanágával. És nem az ott az egykoron élt ember „ökonómiai lábnyomát” őrző romtemplom eszmei monumentalitásával akarván - gyönyörködtetve - tűnődésre készíteni nézőit. Nyitó mondataimmal azt kívánom leszögezni: bár a film megtekintésére tóduló tömegeket a teremtett világ - és a gondviselés - szépségei, mélységei, végtelen horizontjai várják napok óta a Puskin moziban, s emberkéz alkotta «díszletként» - ami persze jóval több ennél - pedig az aracsi romtemplom impozáns falai (melyek, csak zárójelben jegyezzük meg, azzal, hogy följük kupolaként az égbolt borul, «vigyázó fellelként», azonnal közvetítik a szemlélő számára a hit egyetemes, eredendő és elpusztíthatatlan erejét), de mindez, mondom, kevés lenne a falak között s a falakból, falainkból azóta is visszhangzó **dialógusok, gondolatok** nélkül.

Ezért szállok itt vitába, egy tulajdonképpeni részletkérdésben, az alkotó egyik mondatával: „*Nagyvásznon él igazán, a puszta monumentalitása a főszereplő, ezért a DVD és az internet nem igazán érdekes.*” Egy, a film születésének körülményeiről szóló interjúban fogalmazott így, s noha jómagam némi szakmai rálátással bírván érteni vélem a moziba csalogatás szándékát, annak elsődlegességét, hiszen egy film vetítési idejét, sajnálatos módon, a nézőszám határozza meg - ám rangját, szerencsére, ez nem befolyásolja. S azt a rangot, amire utalni óhajtok, a film történelemszemlélete, a nemzeti gondolat valódi

mélységének felmutatása adja, s az nem az annak koronként változó átírataiból, percmemberkék érdekröptéiből, átírt történelmi helyzetek átíratainak átírataiból szőtt szövevényes nemzetstratégialabirintusok pókhálóból áll.

Hanem a közöttük utat tévesztő emberek sorsából.

A film, hogy történetéről szóljak, kerülvén persze a részleteket, maradjon élménylényeg a nézők tömegeinek is, három rabságból szabadult s hazaigyekvő ember vándorlása, megpihenése. Egyikük Deák, másikuk Katona, a harmadik rang nélküli mindenek. A legfontosabb szerep persze neki jut, mind a történetben, mind annak utólagos végiggondolásában (Székely B. János zseniális karakterteremtését élvezhetjük, mint már annyiszor, itt is), a sorskérdések felé láthatóan közömbös vállrándításai, „beszólásai” mellett folyton a következő pillanat túlélésének, netán, esetleg, jobbá tevésének lehetőségeit kutatva, ám közönye hatásosan s erősen fejezi ki: részéről egyszerűen unja a párbeszédet. A Katona alig várja, hogy hazatérve hadviselésre taníthassa a megmaradtakat, közöttük fiát, mert, ha kell, haljunk meg mind egy szálig, de rabságban nem élhetünk. A Deák a tudományok művelését helyezi előrébb, itt van minden a csonka boltívekre vésve, mutat a romtemplom falaira, itt van elrejtve, megőrizve nekünk az ősi tudás, őseink tudása, mutatja. No, olvasd, nógatják. Elfelejtetem kulcsát, vallja be, s e feledést ki is emeli a film tartalmi szerkesztése - a fogság emlékeit, a megpróbáltatásokat ugyan megírta ő, tehetsége szerint, de annak nyelvezetéből már sok helyen kihulltak saját ősi szavai. Rabsága krónikáját a rabtartók nyelvhangzóinak ritmusában veti papírtekerésre, s ez amúgy káprázatosan jellemzi az alkotó sorok mögé rejtőző, megfejtésre, megbeszélésre váró szándékát, annak lényegét. A párbeszéd olykori

monotóniája pedig azt is felvillantja, miért a mindenes unalma. Sok éve, évtizede hallgatja már ugyanazt a tépelődést, a megoldatlanságot, a pillanatok pillanatnyi győzelmét a múltban rejlő jövő kihívásai fölött.

Nemzeti sorsballada nincs természetesen nemzeti jelképek megidézése nélkül, így a filmben erőteljes szerepet kap Mátyás király (*Csendes László* utolsó bemutatója lett a film, a kiváló művész két nappal a díszbemutató előtt hunyt el), ki az állhatatos, pusztíthatatlan szívek születésében látja a megoldást: „*Álljon össze mindahány lelkes ember és emeljön a haza fölé új boltozatot!*” Színpad lép, a Deák látomásaként, László király (Mercs János). Aggódó szavakkal figyelmeztet: „*Isten nevét hazugok kongatják, a segítség igéje lobog a fosztogatók ajkán, szívet mérgezők vallanak szeretetről!*” Attila királyé a majdnem végső jelenés szava (*Papp Lajos* idézi a néző elé, ki szívsebészek közt vélhetően a legjobb színész, ám mindenképp hangulatos alakítást nyújt) a haza és a nép sanyarú sorsáért a panaszkodókat vádolja, akik hagyták rabságba hajtani magukat, rablóköröknek hódolnak és marakodnak egy „marék kölesért”. „*Ami soron van: lebíthatatlan. És mégis meg kő bírni! ... De nem féregként! Amit megtehetsz: tanítsd meg népünket erőben várni. Magyar módon: Igazságban. Mozdíthatatlanul.*”

Ennyit, most, a film képi és tartalmi értékeiről, szándékomban áll róla majd részletesen is írni (de mindenképp szólni kívántam róla) a leendő nézők tömegeinek. Igen, kissé pikírt hangzik ez a mondatrész, ráadásul harmadszor írom le, bevallottan vaskos, de nem bántó iróniával. Mert a film úgy másfél hónapja már - két részben - adásba került a televízióban, érzékelhető visszhang nélkül. Miképp bő hónapja az Urániában tartott díszbemutatóját követően sem indult meg az elemzések, kritikai visszhangok áradata (zárójelben jegyzem itt meg, hogy a nálunk egyszeri alkalommal vetített Szmolenszk-ről ugyanakkor már kolumnás elemzéseket olvashatok, itt és most szinte lényegtelen, hogy milyen felhangok próbálják lekonferálni azt). Most, e héttől, a Puskin moziban várja az **Álom hava** a saját nézőit - igen: a nézők tömegeit -, a

téma érdeklődőit, nem utolsósorban azokat, akik állandó és folyamatos közéleti jegyzetekkel, vagy akár csak azokhoz fűzött olvasói kommentekkel örökös aggódói vagy ellenzői a nemzeti sorskérdéseknek.

És rokonszenveznek vagy nem a közöttük utat tévesztő emberekkel.

Szólnom kell még a film megvalósulásának háttéréről. Tíz éve készül, szerb-magyar koprodukcióban, ez az összefogás külön főhajtást érdemel s igényel. Arról, hogy hol, már szóltam, végezetül áruljam el azt is: mikor. Nos, a cselekmény kereteit történetesen a tizenhetedik század adja, a magyarság török hódoltság utáni kivérzése, drámai pusztulása, ám a film számomra már a televíziós vetítés nézése közben ízig-vérig huszonegyedik századiként hatott. A jelen nagyon kemény kérdései fogalmazódnak meg, sőt, azok ragadják meg az embert, noha a látvány is torokszorító, a maga gyötrelmes szépségével, a szépség gyötrelmeivel. S bár ez utóbbi - és a közel húsz perces képi s tartalmi (elfogadom, ez ugyanaz, egyébként, bocsánat) többlet a moziban vetített változat javára - fényképezési, filmvilági esztétikai többletet hordoz, mégis: a mondatok súlya, ereje, épp hogy maradandó érték közvetítést nyújthat kisközösségek együttgondolkodásának szolgálatában is. Akár Bicskei Zoltán minapi nyilatkozatának részleteivel bevezetvén azt: „Nem szabad és nem is lehet a jövőt várás görcsével a jelent megfojtani. Éppen a török vész utáni, a déli végeken a kipusztulás szélén lévő magyarság mára mégis csak kibontakozó jelene a példa rá, hogy nem tudjuk, mit hoz a jövő, és mekkora tévedés, ha nem számolunk a Gondviseléssel. A mi dolgunk a jelent belakni és a jelenben létezni. Ha a jelent az erőfeszítés és nem a tunyaság uralja, akkor a jövő a kibontakozásé.”

A holnap útja viszont a Puskin moziba vezet. De vezethet akár már ma este is. Csak nehogy utat tévesszenek.

*Magyar Hon-Lap
Közösség a keresztény kultúráért és közéletért
2017. április 28.*

